

N:o 52.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 April 1885, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 5 af förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått till sig hänvisad en af Herr *Jan Eliasson* afgifven motion, N:r 91, hvori motionären påyrkar antagande af ett tillägg till § 5 i förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Motionären förmäler, huru som bland de föreskrifter i landstingsförordningen, hvilka lätt kunde föranleda olika tolkning, vore, efter hvad erfarenheten visat, de som gäfvos i §§ 3 och 5. Den förstnämnde handlade om landstingsmännens och den senare om valmännens antal; för stad, härad eller tingslag i förra fallet och för kommun i det senare. Det hette, att hvarje stad, härad eller tingslag, eller kommun, skulle välja i förhållande till folkmängden; men det stadgades ej, om härmed afsåges den folkmängd, som funnes vid den tid valen ske, eller den som förefans vid samma års början eller vid annan tidpunkt. Följden af denna obestämdhet hade vid landstinget i det län, motionären tillhör, visat sig under de senare åren. Olika tolkning och olika beslut hade der förekommit, hvilka motionären närmare öfvermåler. — Man kunde med skäl fråga sig, vilkendera tolkningen vore mest i öfverensstämmelse med landstingsförordningens anda och föreskrifter, och det kunde blifva svårt att svara derpå. Man kände dock fall, då en enda röst varit afgörande i fråga om landstingets beslut. Man visste ock, att folkmängden i ett landstingsman-na-valdistrikt underginge snart sagdt dagliga förändringar. Det kunde då icke vara välbetänkt att låta sådana sväfvande lagstadganden, som kunde gifva anledning till en stads eller ett härads

uteslutande, genom votering, från all representationsrätt vid ett landsting, kvarstå oförändrade. — Af denna anledning dristade motionären hos Riksdagen sätta i fråga behöfligheten af ett tillägg till landstings-förordningen, för förtydligande af dess 3:dje och 5:te §§; och då det syntes honom vara nödigt, att antalet valmän och landstingsmän bestämdes efter officiella folkmängdsuppgifter, samt sådana offentliggjordes af Kongl. Statistiska Centralbyrån hvart tredje år, ville han tro att dessa kunde och borde läggas till grund för bestämmandet af antalet valmän och landstingsmän. — Med anhängan hos Lag-Utskottet, till hvilket antagligen motionen komme att remitteras, det Utskottet ville i nedanstående förslag göra de ändringar, som för tydlighets vinnande och undvikande af olika tolkningar kunde anses behöfliga, föreslår motionären, »att Riksdagen för sin del beslutar följande tillägg till 5 § af Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862:

Vid val enligt så väl denna § som § 3 bestämmes antalet efter den officiella uppgift om folkmängden, hvilken senast före valet är af Kongl. Statistiska Centralbyrån offentliggjord.»

Enligt förordningen om landsting den 21 Mars 1862, § 3, väljas landstingsmän, med hänsigt till hvarje stads, härads eller tingslags folkmängd, efter vissa närmare angifna grunder sålunda,

att valet i stad verkställles efter de för val till kommunalbefattningar derstädes gällande föreskrifter;

att härad eller tingslag, som innefattar flere än en kommun, väljer, genom dertill i kommunalstämmorna utsedde valmän, det antal landstingsmän, som belöper sig på häradet eller tingslaget; och

att härad eller tingslag, som innefattar endast en kommun, väljer omedelbart det föreskrifna antalet landstingsmän, enligt hvad för val i kommunalstämma är stadgadt.

Enligt 16 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad skall, i stad, der stadsfullmäktige icke finnas, allmän rådstuga hållas hvarje år uti Juni månad för, bland annat, val af landstingsmän.

Enligt § 17 i förordningen om kommunalstyrelse å landet skall, der, enligt hvad förut är sagdt, landstingsmän väljas genom valmän, sådane valmän utses, å kommunalstämmorna i Mars inom de härad eller tingslag, der sommaring hållas, men å kommunalstämmorna i December i de härad eller tingslag, der landstingsmannaval skall ske å vinterting. Enligt § 6 i förordningen om landsting, sådan nämnda § lyder enligt Kongl. kungörelsen den 17 Maj 1872, skall val af landstingsman för härad eller tingslag, der

det bör genom valmän verkställas, förrättas å första rättegångsdagen af lagtima sommartinget i häradet eller tingslaget, men, der sommarting icke hålles, å första rättegångsdagen af lagtima vintertinget. I de orter, der förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 Maj 1872 länder till efterrättelse, skall valet förrättas å första rättegångsdagen af det allmänna sammanträde, som efter April månads utgång först infaller. Möter hinder för valets verkställande å tid, som sagd är, förrättas det å dag, som valförrättaren utsätter och behörigen kungör.

Slutligen stadgas på samma ställe i landstingsförordningen, att, der valet sker omedelbart å kommunalstämma, skall det vara verkställt före Juni månads utgång, inom hvilken tid ock landstingsmannaval i stad bör hafva försiggått.

Sammanställas nu dessa stadganden, finner man, att tiden för åtgärderna för utseende af landstingsmän faller mellan kommunalstämmorna i December månad, å hvilka valmän för landstingsmäns väljande skola utses i kommuner inom härad eller tingslag, hvarest, med bibehållande af den gamla tingsordningen, endast två ting årligen hållas och sommarting sålunda icke förekomma, samt Juni månads utgång, inom hvilken tid det omedelbara landstingsmannavalet skall vara verkställt i kommun, å landet, som ensam bildar särskildt härad eller tingslag, samt i stad.

Det vore nu af synnerlig vigt, om till grund ej mindre för utseende af valmän till landstingsmäns väljande än för valet af landstingsmän, vare sig det sker omedelbart eller medelbart, kunde läggas samma officiella uppgifter, och dessa af så färskt datum som möjligt. Man kunde i sådant hänseende tänka på uppgifter från vederbörande pastorsembeten, angifvande folkmängdssiffran vid närmast föregående års slut, hvilka uppgifter nämnda embeten äro på grund af gällande bestämmelser i tillfälle att lemna; men mot denna anordning möta åtskilliga betänkligheter. Först och främst äro dessa uppgifter endast *primär*-uppgifter, hvilka icke undergått den kontroll, som endast ett för ändamålet med vetenskapliga krafter utrustadt verk, såsom Kongl. Statistiska Centralbyrån, kan utöfva och äfven, enligt hvad hittills visat sig nödigt, måste i vidsträckt mån utöfva för uppgifternas bringande till den noggrannhet, som kan åstadkommas. Vidare skulle dessa uppgifter icke alltid kunna gälla samma tidpunkt, enär, der val af valmän för utseende (t. ex. under år 1885) af landstingsmän skola ega rum å decemberstämmorna (1884), uppgifterna till dessa stämmor måste afse förhållandet vid föregående (1883) års slut, men deremot, beträffande alla öfriga derpå under nästa (1885) års förra hälft inträffande val, senast tillgängliga uppgifter skulle vara de, som afsåge förhållandet vid närmast föregående (1884) års utgång. Slutligen skulle, för dylika uppgifters användande vid omedel-

bart val af landstingsmän, erfordras en sammanräkning af uppgifter från särskilda församlingar, hvilken då väl skulle ske genom vederbörande domhafvandes eller, der stad, som deltog i landsting, innehölle flera församlingar, ordförandes för stadsfullmäktige försorg; men det synes icke lämpligt att sålunda göra dessa till ett slags officielle folkräknare.

Enligt Utskottets mening böra nu ifrågavarande uppgifter utgå från den officiella centralmyndigheten i detta hänseende, eller från Kongl. Statistiska Centralbyrån. Från densamma utgår redan nu under Litt. A i Bidrag till Sveriges officiella statistik en årlig Befolkningsstatistik. Enligt den plan, som för denna publikation följes, upptages i densamma, fränsedt de mera detaljerade uppgifter om folkmängdsförhållandena, som meddelas hvart tionde år såsom följd af de då återkommande allmänna folkräkningarne i riket, samt uppgifter å folkmängden i rikets särskilda städer, endast ett länsvis upprättadt sammandrag öfver folkmängden; och, till följd af den mängd material, som i öfrigt i denna befolkningsstatistik bearbetas, den revision af primäruppgifterna, som måste föregå deras användande, samt afvaktandet af de många upplysningar och berigtiganden, till hvilkas infordrande revisionen gifver anledning, kan den årliga befolkningsstatistiken i allmänhet icke publiceras förr än under första hälften af andra året efter det, uppgifterna omfatta, sålunda t. ex. angifver den befolkningsstatistik, som utgifvas i början af år 1885, folkmängdsförhållandena den 31 December 1883. Enligt instruktionen för Statistiska Centralbyrån den 7 November 1879, § 1, har emellertid byrån till åliggande, bland annat, »att hvart tredje år, då allmänna val till Riksdagens Andra Kammare skola verkställas, före Jnni månads utgång till ledning vid dessa val offentliggöra uppgift å folkmängden vid det nästförflutna årets slut inom hvarje kommun, härad, tingslag, domsaga, stad och län.» De år, dessa uppgifter utkomma, torde de dock nu allmänt användas vid närmast följande utseende af valmän för landstingsmän samt vid sjelfva landstingsmannavalen. Utskottet har tänkt sig, att motionärens, enligt hvad Utskottet på grund af nu förefintliga förhållanden erkänner, berättigade syfte af mera bestämdhet i fråga om de folkmängdsuppgifter, hvilka böra ligga till grund vid åtgärderna för utseende af landstingsmän, lättast och lämpligast skulle kunna vinnas derigenom, att uppgifter, lika beskaffade med dem som nu af Kongl. Statistiska Centralbyrån hvart tredje år lemnas till ledning vid riksdagsmannavalen till Andra Kammaren, hädanefter blefve af byrån årligen meddelade, så tidigt, att de kunde vara för allmänheten tillgängliga och till kommunerna samt andra vederbörande utdelade i god tid före decemberstämmorna å landet, t. ex. före utgången af Oktober månad. Då, enligt hvad Utskottet inhemtat, dylika uppgifter lära kunna af Statistiska

Centralbyrån årligen lemnas, derest byrån, hufvudsakligen i och för bestri-
dande af tryckningskostnaden, erhöle ett mindre anslag af ungefärligen 1,000
kronor, och då Utskottet finner den fördel, som med dylika uppgifter skulle
vinnas, fullt uppväga den ringa kostnaden, får Utskottet, med anledning af
motionen, hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t
ville taga i nådigt öfvervägande, huru vida icke, till led-
ning vid utseende af landstingsmän, sådana uppgifter å
folkmängden, hvilka för närvarande af Kongl. Statistiska
Centralbyrån hvart tredje år offentliggöras till ledning vid
riksdagsmannavalen till Andra Kammaren, hädanefter
kunde årligen offentliggöras.

Stockholm den 21 April 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.